

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta . . . 4 „
četrt leta . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.

Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Javen učiteljski shod

se vrši v ponedeljek, dne 28. decembra t. l., v „Mestnem domu“ v Ljubljani.

Dnevni red:

Položaj kranjskega učiteljstva.
— Poroča deželni poslanec tov. E. Gangl.

Začetek ob 8. uri zvečer.

Na shod ne bo nihče posebe vabljen. Shod bo javen, torej ima vsakdo pristop. — S tem opozarjamo na ta shod učiteljstvo. Ostalemu občinstvu pa bo shod naznanjen z lepaki. Na shod naj pride vsak, komur je količjak mogoče.

V torek, dne 29. decembra, se zbere ob 9. uri zjutraj v pritličju „Narodnega doma“ v Ljubljani vsi predsedniki okrajnih učiteljskih društev na Kranjskem, vsi socialni odseki in vsi tedaj v Ljubljani prisotni odborniki na velevažno posvetovanje.

Na shod pride tajnik „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“, ki šteje 25.000 članov tovariš Matija Hajný, učitelj v Jankovicah, na Moravskem.

Ob koncu leta.

Z današnjo številko zaključuje naš list svoj osemindesetletni letnik. Po obsegu in po raznolikosti vsebine ne moremo tega letnika primerjati z nobenim prejšnjim, ker vsakega presega v vsakem pogledu. Slovensko napredno učiteljstvo ima sedaj svoje glasilo, kakršnega nima nobeno drugo učiteljstvo v Avstriji, ki živi morda tudi v ugodnejših razmerah, kakor živimo mi.

Uredništvo in upravišтво je storilo za list, kar je največ moglo. Delali smo vse leto vztrajno in pošteno. Krog naših čitateljev in naročnikov se je razširil, a vendar še ne toliko, kolikor bi bilo nujno treba, da dobi „Učiteljski Tovariš“ trdno gmotno podlago, da se bo lahko še lepše razvijal in še odločnejše služil svojemu namenu.

Ne čutimo potrebe, da bi iznova razvijali program o delu v bodočem letu. Iz dela v preteklem letu sklepamo lahko vsak sam, kako bomo pisali in urejali svoj list leta 1909. Delali bomo tako, kakor se nam zdi najbolje in najkoristnejše, da pomagamo učiteljstvu in šolstvu do boljših časov. Naš list je naše bojno orožje.

Ne iščemo priznanja in pohvale. Zavest v polni meri storjene dolžnosti je naše najlepše plačilo.

Vse tovariše in tovarišice, ki so dobre volje, vabimo, da stopijo v naš krog. Čim več nas bo, tem močnejši bomo. Zadovoljni bomo šele tedaj, ko bo vsak učitelj in vsaka učiteljica naročnik in plačnik našemu listu. Somišljeniki in somišljenice pa naj skrbijo, da se list čim najbolj razširi tudi v neučiteljskih krogih. Mi poznamo svoje težnje, križe in težave, spoznati pa jih mora tudi javnost, da nas bo umela in podpirala. Boj za učiteljstvo in šolstvo je boj za prosveto naroda. Narod brez prosvete je narod brez bodočnosti.

Svoje čitatelje in čitateljice prosimo, naj se pri naročilih ozirajo samo na one tvrdke, ki objavljajo svoje oglase v našem listu in naj zahajajo samo v one lokale in v ona društva, ki imajo naš list na razpolago. Od tvrdk, ki reflektujejo na podporo učiteljstva, moramo zahtevati, da tudi one nas podpirajo. Roka umiva roko.

Z združenimi močmi, neomajni in nepodkupni v svojem prepričanju pogumno naprej! V to ime: Vesele praznike in srečno novo leto!

Madjarizacija hrvaškega šolstva.

Zagreb, 19. decembra 1908.

—ja— Zagrebški „Pokret“ je zvedel, da je bilo od nastopa službovanja grofa Khuen-Hedervarya do imenovanja barona Raucha hrvaškega bana, torej v razdobju 25 let, ustanovljenih v Hrvaški 46 novih madjarskih šol. Za enajstmesečnega vladanja barona Pavla Raucha se je to število povišalo na 78, tako da se je pod vladanjem Rauchovim ustanovilo 32 novih šol. Vzlic tej silni madjarizaciji namerava madjarska vlada ustanoviti še več novih madjarskih šol. Kakor poroča železniški uradni list, je trgovinski minister Košut te dni imenoval 18 novih madjarskih učiteljev, od katerih jih je 12 določenih za nove madjarske šole v Slavoniji. Razentega ustanovijo Madjari v kratkem nove madjarske šole v Novski, Pleternici, Vrpolju, Capragi in Cirkenici. V Zagrebu in Osijeku ustanove višje madjarske šole. Vzdrževanje vseh teh šol obremenjuje skupni proračun. V to svrhu je stavljenih v proračun trgovinskega ministarstva za prihodnje leto celih 960.000 K. — To je silno denarja — sami Judeževi srebrniki!

Dočim se iz skupnega proračuna izdaja za vzdrževanje in ustanovljenje madjarskega šolstva toliko denarja se ne stori za razvoj hrvaškega šolstva skoraj prav ničesar. Da, iz avtonomnega proračuna so bile celo črtane nekatere postavke za hrvaške šole. In tako se madjarizira hrvaško šolstvo pod pokroviteljstvom „najbolj hrvaškega bana barona Raucha“ — kakor ga namreč naziva „najradikalnejši in največji živeči Hrvat“ — Frank. Če se spričo takih kribečih dejstev ne odpro oči tudi zadnjemu hrvaškemu zaslepljencu, ki se je dajal doslej zaslepljati po hinavskih bobnečih frazah tega zloduha hrvaškega naroda — potem bi morali res obupavati nad bodočnostjo Hrvaške. Naravnost v sramoto pa je za izvestne „veličo-

avstrijske“ kroge na Dunaju, da se ne sramujejo takega orodja, kakršno jim je Frank s svojimi usuzjenimi pristaši.

Potom šolstva hočejo Madjari in Madjaroni na Hrvaškem vzdržati, utemeljiti in utrditi svojo moč in vladati, a brzkone se uresniči prej nego mislijo sami, tista rečenica: Preveč napeta struna — poči!

Okrepimo svojo organizacijo!

Plaše A. Pesek.

IV.

O naročanju listov in plačevanju stanovskega in narodnega davka potom soc. odseka „Zveze“ še nekatera pojasnila.

Soc. odsek „Zveze“ bo mu vplačane zneske vestno izročil v iste namene, v katere določi naročnik. Učiteljska društva dobe za nje vplačano društvenino ali na enkrat vso ali pa v dveh polletnih obrokih. Zneske za učit. konvikt, družbo sv. C. in M. i. dr., dobrodelne narodne namene bo plačeval odsek skupno kot pokroviteljnine slovaštaj. učiteljstva, da dobi pri dotičnih društvih (družbah) glas in tako vpliv nanje. Ob koncu leta bo pa objavil soc. odsek v „Učit. Tovarišu“ natančen seznam, koliko in kdo je daroval za ta ali oni dobrodelni namen (konvikt, družbo sv. C. in M., podporno društvo „Učiteljski pripravniki“ v Mariboru itd.). Katere liste ima kdo naročene, tega se ne bo objavilo, temveč to se bo naznanilo le soc. odsekom okrajnih učiteljskih društev za vsak okraj posebe v svrhu agitacije. O vsem poslovanju bo predložil soc. odsek „Zveze“ tudi upravnemu odboru natančen račun, tako da bo mogoča vsestranska kontrola poslovanja soc. odseka „Zveze“.

Potom soc. odseka se lahko naroči vsak slovenski in tudi neslovenski list (časopis) pa bodisi politični, beletristični i. dr. Kdor naroči

časopis, toda čutili so, da je to slabo in da nekaj ni v redu.

„Sicer pa,“ nadaljuje šolski nadzornik. „kdo vam neki odjemlje besedo. Nihče Lahko se opravičujete, kakor hočete. Država se samo briga za blagor svojih državljanov, ko jim da priložnost se izkazati v državnem jeziku; da, s tem jim nudi neizmerne ugodnosti. Narodnostim se zaradi tega ne jemljejo kake pravice, torej se ljudje zamorejo učiti . . .“

„A kdaj, ko pa skoro ves za učenje namenjeni čas uporabimo v to svrhu, da ustrezemo zahtevam države?“

„Kdaj — kdaj — hm! — Kaj pa to meni mar? Mene se to ne tiče prav nič, marveč samo to, kar se tiče madjarskega jezika. Katere knjige rabite? . . .“

„Te in te,“ mu pokaže učitelj, „vse so potrjene od ministrstva.“

„Ali imaš ti knjige?“ vpraša nadzornik nekega dečka.

„Da, imam jih.“

„Pokaži mi jih.“

Fant vzame torbico iz klopi ter jemlje iz nje knjige drugo za drugo.

Nadzornik upre svoj pogled na malo nevezano knjižico. Vzame jo v roko ter vidi, da

LISTEK.

Iz življenja slovaškega učitelja.

Orta. Spisal Aliquis. Posl. Podravske. (Konec.)

Otroci so odgovarjali.

Pa pogleda nadzornika. Temu je igral porogljiv smeh okrog ust, lice mu je bilo blede kakor vosek.

„Dovolj je, gospod učitelj,“ izpregovori potihoma z zategljivim, pisarniškim glasom in oni smešni, bagatelizirajoči smeh mu je še neprestano igral okrog ust. „Visi nemara mislite, da je to učenje. Toda to ni nič . . . To še ni nikakršna posledica! To je vse naučeno na izust!“

„Prosim, to so vaje razuma; vsak dan dopoldne in popoldne učim otroke in se razgovarjam z njimi,“ govori učitelj, ki se čuti razžaljenega. „Da, otrokom je znano, koliko sem prebil, da sem vso stvarino neprestano ponavljal in k nji dodajal novo, ker sem vedel, da pride nekdo ta pouk nadzorovati in če otroci ne bodo znali spretno odgovarjati, pa mi poreče, da to ni nič.“

„Posim, dovolite — jaz že vem. Sicer pa hočem izpraševati jaz.“

„Kaj imaš na sebi?“ vpraša nekega fanta v madjarščini.

„Sukno.“

„Kaj je sukno?“

„Obleka.“

„Kaj pa si ti?“

„Jaz sem učenec.“

In tako je šlo dalje. Otroci so odgovarjali še dovolj dobro. Med tem stopi nadzornik k zadnji klopi in začne ondi izpraševati one najbolj preproste otroke, kakor tudi one, ki so pozneje začeli obiskovati šolo, pa še to kaj neredno. Vsi so slabo znali.

„Vidite!“ zakliče zmagovito, „otroci nič ne znajo?“

„Dovolite, gospod nadzornik.“

„Ne ugovarjajte mi, jaz poznam ta način izgovorov. Kaj vse ste še učili?“

Učitelj mu pokaže razredno knjigo in učni načrt — toda ne odgovori niti besedice, videč, da je vse prizadevanje zaman.

Nadzornik jame izpraševati iz vsakega predmeta. Ko konča izpraševanje, stopi k Pončanu ter mu reče potihoma, ne gledajoč mu v lice:

„Gospod učitelj! V vaši šoli je pouk madjarskega jezika nezadosten . . .“

„Gospod.“

„Prosim — nezadosten! Zakaj to, kar otroci znajo, je uprav toliko kakor nič. Ali pa ne veste, da se morajo otroci v četrtem razredu znati že razgovarjati v madjarščini, v šestem pa morajo biti že popolnoma zmožni tega jezika, kakor v pisavi tako tudi v razgovoru.“

„Da, znan mi je zakon,“ odvrne učitelj, „toda prosim, naj bi čuvarji zakona ne jemali na odgovornost samo učitelja, marveč tudi različne ovire, ki onemogočujejo izvršitev tega zakona. Tam gotovo ni znano, s kakšnimi ovirami se mi je treba boriti, ko jamejo otroci v pozni jeseai zahajati v šolo, spomladi pa jih starši jamejo zgodaj rabiti za delo pri domačiji. A potem še ta upor naroda.“

„Ne govorite mi kaj takega, gospod učitelj! Narod je dober. Ljudje se ne brigajo zato, kar se poučuje v šoli in kako. Le samo vi razburjate ljudi, vi s svojim hujškanjem zopeč državno idejo in državni jezik.“

„Tega si ne pustim reči!“ zakliče učitelj.

Otroci so medtem osuplo gledali učitelja in nadzornika. Resnica, da niso razumeli ni-